
I UVOD

Da su mala i srednja preduzeća najznačajnija razvojna šansa i rezerva , pruženo je dovoljno dokaza i na to više ne treba trošiti riječi , nego treba pristupiti definisanju ekonomije , finansijske , industrijske i tehnološke politike i strategije koja će doprinjeti njihovom daljem razvoju.

Misli o ekonomiji su stare koliko ljudsko društvo i to zato što je opstanak ljudi najneposrednije vezan za materijalnu proizvodnju. Prve ekonomske misli u pisanom obliku nalaze se u djelima pisaca i filozofa antičkog doba , a pisane su uglavnom u okviru drugih nauka , kao što su filozofija , etika politika i dr. Tako su svoje ekonomske misli izložili Platon , Aristotel , a kasnije i Tomo Akvinski. Genezu razvoja ekonomske misli posmatraćemo kroz period merkantilizma , fiziokratizma , klasične škole političke ekonomije , utopijskog socijalizma , marksizma , građanske ekonomske teorije , te pobornika održivog intervencionizma.

Merkantilizam -je valdajući pravac ekonomske teorije i ekonomske politike u razdoblju prvobitne akumulacije kapitala. To je vrijeme prevlasti trgovačkog kapitala u zemljama zapadne Evrope , po koima je novac osnova bogatstva nacije (zlato , srebro). Stav je merkantalista da je promet izvor društvenog bogatstva , a ne proizvodnja. Međutim prva nauka o modernoj ekonomiji potiče tek onda kada teoretska razmatranja prelaze sa pomenute sfere na proizvodni proces.

Fiziokrati - (1748-1780) , uglavnom francuski teoretičari , ne prihvataju stajalište merkantalista po koima je bogatstvo nacije u novcu (plemenitim metalima). Prema fiziokratima , pravo je bogatstvo u materijalnim dobrima i to onima koja su rezultat poljoprivredne proizvodnje.

Osim smatranja da je svako uplitanje države u privredni život neprirодно i nerazumno , tj. suprotno prirodnim zakonima.

Dvije najistaknutije ličnosti klasične škole su *Adam Smit* (1723-1790) i *David Rikardo* (1772-1823).

Osnovni principi , na koima se temelji škola klasične ekonomije jesu:

- teorija radne vrijednosti i
- ekonomski liberalizam.

Utopijski socijalizam - je skup teoretskih shvatanja koja su se pojavila početkom 19-og vijeka u Francuskoj i Engleskoj.

Ove teorije vezane su za imena poznatih francuskih mislilaca *Sen Simona* (1760-1825) i *Šarla Furjea* (1772-1873) , te engleskog mislioca *Roberta Ovena* (1771-1838).

Zajedničko je za ove mislioce da im je nedostajalo materijalističko shvatanje suštine socijalističkog društva , te nedostatak naučnog prilaza i metoda za ostvarenje novog društva , pa se nazivaju socijalisti "utopisti".

Marksizam - je sistem Marksovih shvatanja o ekonomiji i društvu. *Karl Marks* (1818-1883) i *Fridrih Engels* (1820-1895) ulaze u istoriju ekonomske misli kao osnivači naučnog socijalizma i pobornici teorije radne vrijednosti.

Svoj glavni naučni doprinos Marks je dao na području ekonomije , jer smatra da je ekonomsko područje fundamentalno za egzistenciju i razvoj društva.

Teorija radne vrijednosti od koje su polazili klasici , postaje kamen temeljac Marksovog ekonomskog učenja.

Osnovne premise od kojih bi trebala da polazi buduća politika i strategija malih i srednjih preduzeća jeste međunarodna konkurentnost normativno institucionalne infrastrukture , koja treba da je međunarodna do te mjere aktivna , u odnosu na druge države post-komunističke tranzicije najatraktivnije , odnosno , da budu atraktivnije od sada veoma atraktivnih zemalja zapada.

1. Predmet i cilj rada

Izborom i formulisanjem teme (naslova) već je u osnovi , određen i utvrđen predmet rada i formulisan problem.

Polazni osnov za izbor teme bio je interes za oblast nastanka i razvoja malih i srednjih preduzeća u svijetu kao i u zemljama post-komunističke tranzicije.

Izbor teme determinisala su već poznata metodološka pravila i uputstva , prema kojima tema mora biti vezana za jednu zaokruženu cjelinu. Osnovni cilj ovog rada je definisanje mjesta privatnih malih i srednjih preduzeća u okviru ekonomske , i posebno , industrijske politike i razvoja poljoprivrede , podrazumjevajući da vlada treba da usvoji strategiju i plan rada za period pet i više godina.

Taj cilj se može ostvariti korištenjem logičke (dijalektičke) sintagme - utvrđivanjem , nastankom i razvojem , privatnih malih i srednjih porodičnih preduzeća u strukturnim promjenama , kroz zaposlenje visoko obrazovanih kadrova inženjera i tehničara , u sektorima elektronike , programa zdrave hrane i drugim , uključujući posebne pogodnosti za izvozno orjentisane uslužne djelatnosti (lovni i zdravstveni turizam , odmor i rekreacija itd.).

Rad će biti usmjeren ka metodološkim i tehnološkim aspektima analize proučavanja malih i srednjih preduzeća , te njihovog uticaja u razvoj društva uopšte.

2. Utvrđivanje hipoteze

Nakon što je utvrđen predmet i cilj istraživanja (kao bitni elementi u radu) utvrđena je hipoteza kao logičan i nužan slijed misaonih radnji i postupaka u projektu definisanja mjesta privatnih malih i srednjih preduzeća u svijetu i u post-komunističkim zemljama.

Hipoteza kao određena pretpostavka je neprovjeren sud za koji pretpostavljamo da je istinit. U stvari , hipoteza je ideja za koju se vjeruje da vodi rješenju problema istraživanja. Hipotezom se određuje okvir i smjer istraživanja. Međutim , to ne znači da se hipotezom zauzima apriorni stav u njenom ishodu i rezultatima istraživanja. Zato treba stalno imati na umu da se hipoteza ne brani , već da je ona samo oslonac , pretpostavka koja se tokom rada može potvrditi ili opovrgiti. Utvrđivanje hipoteze treba da odredi , odnosno pretpostavi kako i u kojoj mjeri će se primjenjivati , u praksi politika nastanka i razvoja privatnih srednjih i malih preduzeća uopšte.

Zapravo , u zemljama gdje tržišna privreda ne postoji , kao što su to zemlje u tranziciji , njenom prikazu treba pristupiti na naučno popularan način , kako bi ljudi razumeli o čemu se radi , kako bi mogli i sami poraditi na tome da što pre dođe do izgradnje institucionalnog ambijenta tržišne privrede , pa već spomenuti Erić predlaže četiri osnovna elementa svake tržišne privrede , a to su:

Zakonska regulativa (pravila) koja podrazumjeva odgovarajuću pravnu infrastrukturu (ustav , zakone , uredbe , odredbe i ostale pravne norme).

3. Metode istraživanja

Teoretičari obično razlikuju tri osnovne - standardne istraživačke metode* :

- normativnu ,
- eksperimentalnu ,
- istorijsku i
- metoda analize i sinteze.

U ovom radu korištena je normativna , istorijska i metoda analize i sinteze. Metode analize i sinteze , u osnovi daju cjelovit pogled na problem. Prvo se koristi analiza i njome se raščlanjuje cjelina na djelove , pa se razmatranjem svakog djela ulazi u strukturu problema , uočavaju karakteristike svakog segmenta , sličnosti razlike i protivrječnosti.

Koristeći suštinsku analizu nastanka razvoja malih i srednjih preduzeća u okviru ekonomske i posebno industrijske politike i razvoja poljoprivrede doći će do atrakcije post - komunističkih zemalja , koje su u tranziciji da budu atraktivnije od veoma atraktivnih zemalja zapada.

Pojedine faze istraživanja će imati i neke specifične metode kao što su:

- anketiranje ;
- posmatranje ;
- proučavanje ;
- analiza prikupljenih podataka ;
- proučavanje dostupne literature ;
- konsultacije mentora itd.

Posebne metode će konkretizovati posebne elemente istraživanja , determinisanje uloge države , stabilnost zakonske regulative , institucije koje propisuju pravila i staraju se da se ona poštuju , tako pravila i institucije zajedno sačinjavaju tržišni sistem.

4. Izvori saznanja

Prilikom izbora teme posebna pažnje je posvećena tome dali će biti dovoljno izvora za područje koje će biti predmet rada - Nastanak razvoj malih i srednjih preduzeća u svijetu i kod nas.

Prva saznanja upućivala su na to da postoji odgovarajući pisani izvori i to:

1. Naučne knjige i monografije iz oblasti: "mjere i aktivnosti države u pravcu razvoja ambijenta preduzetničke ekonomije".
2. Naučne knjige i monografije iz oblasti "Ekonomija" , drugo izdanje , prof. mr Arsenije Radočaj.
3. Časopisi i zbornici - članci , rasprave , referati , analize , projekti i druge vrste pisanog saopštavanja.

* Dr Mihad Šamić: Kako nastaje naučno dijelo , Sarajevo 1972 str. 14.

-
4. Strani i međunarodni dokumenti: "Strateški ciljevi i globalne aktivnosti" ,
"Vizija budućeg razvoja"
 5. Dokument Evropske banke; "Strategija za Bosnu i Hercegovinu"
 6. Dansko ministarstvo inostranih poslova; "Lokalni Ekonomski razvoj na Balkanu - Bosna i Srbija"
 7. Instrument lokalnog ekonomskog razvoja , Instrument za podršku i razvoj malih i srednjih preduzeća.